

The scientific views of scientists on the issue of modernization of professional training of future specialists in the field of physical culture and sports, which are characterized by diversity, which can be explained by the presence of a significant number of interpretations of concepts that have become widespread in the field of physical culture and sports in recent years, in particular: “education”, “digital competence”, “digitalization”, etc.

The current education system is based on the need to develop the creative abilities of students, which will provide an opportunity to quickly make decisions and solve problems in future professional activities. With this in mind, teachers and students should actively use digital technologies during education in order to increase the efficiency of the educational process.

It is noted that the modern conditions for the organization and implementation of communication between the teacher and students of education require the development and introduction into the educational process of professional higher education professional-oriented program and program-pedagogical tools and courses.

It has been proven that in the field of physical culture and sports, as in many others, there was a need to transition from traditional means to the use of digital technologies, which make it possible to collect, process and transmit information, to carry out self-educational activities and physical culture and health work with the population, qualitatively to change the content, methods and organizational forms of education, engage in the training of highly qualified athletes, etc.

Key words: *the field of physical culture and sports, informatization, digital technologies, interactive educational environment, digital competence.*

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-153.2022.10>

УДК 378.011.3-051

Марищук О. Ю., Коломийцева А. О.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА

У статті розглянуто особистісно-професійній саморозвиток викладача як вихідне психолого-педагогічне поняття. В межах цього підходу педагогічну діяльність описують з погляду тих вимог, що висувуються до викладача при її виконанні. Приділяється увага до місця особистості викладача в освітньому процесі, до головних шляхів розвитку професійної діяльності викладача згідно з умовами сучасного освітнього процесу, а також шляхам створення такого освітньо-розвиваючого середовища, в якому творча діяльність викладача професіонала відігравала б головну роль. Також розглядається необхідність розвивати прагнення й потребу викладача усвідомити свою особистісну і професійну сутність, місце і призначення в навчальному організмі, що розвивається, готовність до безперервного професійного самовдосконалення. Наголошується на значущості виховання, яке має сприяти розвиткові самостійності мислення і винахідництву, як і розум людини, що розвивається самостійно у дії.

Сьогодні своїми основними завданнями педагогічні колективи вищих навчальних закладів вважають розвиток кожного студента з домінантою індивідуальних і творчих можливостей та формування цілеспрямованої особистості, здатної до саморегуляції передбачення, конструювання власної життєвої стратегії. Виходячи з цього модернізується організація навчально-виховного процесу. Орієнтиром змісту освіти є праця на особистість. В минулому роль учня в системі освіти мала виходити з потреб держави. Сьогодні акценти розставлено

інакше: маємо зробити людину такою, щоб вона могла вирішувати державні завдання за своїм покликанням, бути високоморальною, духовно розвиненою, мобільною в своєму розвитку. Адже корисна діяльність людини – це результат розвитку її розуму, інтелекту, здібностей.

Ключові слова: *розвиток, сутність майбутнього викладача, професійна сутність, освітньо-розвиваюче середовище, творча діяльність, життєвої стратегії, розум, інтелект, здібності, навчально-виховний процес.*

Сучасний рівень усвідомлення проблем вищого навчального закладу та студента постійно потребує нових підходів до розуміння суті професійної індивідуальності викладача, психолого-педагогічних умов її становлення. В майбутнього викладача необхідно розвивати прагнення й потребу усвідомити свою особистісну і професійну сутність, місце і призначення в навчальному організмі, що розвивається, готовність до безперервного професійного самовдосконалення. Викладач сьогодні повинен мати право і бути здатним на власну вільну думку і творчу діяльність. Весь процес його професійно-педагогічної підготовки має здійснюватися таким чином (у змістовому, ціле мотиваційному технологічному плані), щоб індивідуальна професійна сутність майбутнього викладача стала однією з найважливіших його цінностей.

В основу особистісно-професійного саморозвитку викладача може бути покладена теоретична модель його індивідуальності як вихідне психолого-педагогічне поняття. В руслі цього підходу педагогічну діяльність описують з точки зору тих вимог, що висуваються до викладача при її виконанні. Цей підхід дає змогу накреслити найефективніші шляхи підготовки викладача-професіонала.

Одним з провідних завдань повинно стати створення такого освітньо-розвиваючого середовища, у результаті взаємодії з яким у майбутнього викладача формується готовність до роботи на основі знання сучасних педагогічних технологій, розуміння ним своєї індивідуальної сутності, на основі якої виробляється особистісна педагогічна концепція і персонал-технологія. Грамотність майбутнього викладача дає йому змогу глибше усвідомити своє дійсне покликання, реальніше оцінити потенційні можливості, глянути на педагогічний процес з позиції його кінцевого результату. Життя висунуло суспільний запит на виховання творчої особистості, здатної, на відміну від людини-виконавця, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, сприймати сміливі, нестандартні рішення. Перший крок до вирішення цього питання керуючись принципами гуманізації і демократизації освіти, розглядати учня як життєве явище, а не педагогічне, вбачаючи в ньому не стільки об'єкт, що потребує впливу, скільки особистість, що інтенсивно розвивається.

Орієнтиром змісту освіти є праця на особистість. Колись роль учня в системі освіти мала виходити з потреб держави. Сьогодні акценти розставлено інакше: маємо зробити людину такою, щоб вона могла вирішувати державні завдання за своїм покликанням, бути високоморальною, духовно розвиненою, мобільною в своєму розвитку. Адже корисна діяльність людини – це результат розвитку її розуму, інтелекту, здібностей.

Виховання має прагнути до самостійності мислення і винахідництва, як і

розум людини, що розвивається самостійно у дії. Сьогодні своїми основними завданнями педагогічні колективи вищих навчальних закладів вважають розвиток кожного студента з доміантою індивідуальних і творчих можливостей та формування цілеспрямованої особистості, здатної до саморегуляції, передбачення, конструювання власної життєвої стратегії. Виходячи з цього модернізується організація навчально-виховного процесу, що передбачає:

- впровадження принципів диференціації (профільної, рівневої та індивідуалізації навчання);

- адаптацію базового змісту освіти і розробку експериментальних (авторських) програм, які враховують інтереси, здібності, можливості талановитих студентів, та спрямовуються на їх оптимальний розвиток;

- модернізацію змісту освіти та методики навчання на інтерактивно-гуманістичних засадах.

Робота над навчальним проектом – практика особистісно орієнтованого навчання в процесі конкретної праці студента, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів. Студент повинен усвідомлювати які знання йому потрібні і де ці знання він може застосувати.

Викладач має навчити студента, що щоб мати можливість знайти своє місце в житті, студент сучасного ВУЗу повинен володіти певними якостями:

- гнучко адаптуватися у мінливих життєвих ситуаціях;

- самостійно та критично мислити, уміти бачити та сформулювати проблему (в особистому та професійному плані), знаходити шляхи її раціонального вирішення;

- усвідомлювати де і яким чином здобуті знання можуть бути використані студентом в оточуючій його дійсності;

- бути здатним генерувати нові ідеї, творчо мислити;

- грамотно працювати з інформацією (вміти збирати потрібні факти, аналізувати їх, висувати гіпотези вирішення проблем, робити необхідні узагальнення, зіставлення з аналогічними або альтернативними варіантами вирішення, встановлювати статистичні закономірності, робити аргументовані висновки, використовувати їх для вирішення нових проблем);

- бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати в колективі, у різних галузях, різних ситуаціях, легко запобігати та вміло виходити з будь-яких конфліктних ситуацій;

- вміти самостійно працювати над розвитком особистої моральності, інтелекту, культурного рівня.

У рекомендаціях багатьох наукових досліджень ми знаходимо схожі висновки:

- посилення практичного напрямку змісту навчального процесу природничо-наукового циклу;

- вивчення явищ, процесів, об'єктів, що оточують студентів у повсякденному житті;

- перенесення акцентів на інтелектуальний розвиток за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності;
- врахування знань, які дістають студенти в повсякденному житті з різних джерел.

Таким чином, головний стратегічний напрям розвитку світової та вітчизняної системи освіти лежить в площині вирішення проблем розвитку особистості студента та викладача, технологізації цього процесу.

В умовах цієї парадигми освіти викладача найчастіше виступає в ролі організатора всіх видів діяльності студента як компетентний консультант і помічник. Його професійні вміння повинні бути спрямовані не просто на контроль знань та умінь викладачів, а на діагностику їх діяльності та розвитку. Що значно складніше, ніж традиційна освіта.

Сутність технолога колективного творчого виховання – формування особистості в процесі роботи на користь інших людей в організації певного способу життя колективу, де все ґрунтується на засадах моральності та соціальної творчості. Технологія колективного творчого виховання дає можливість вдосконалювати пізнавальну-світоглядну, емоційно-вольову та дієву сфери особистості студента та викладача. Ця технологія особисто орієнтована, бо кожному студенту знайдеться справа по душі, яку він може організувати, зробити найкраще. Сьогодні він керує, організовує, творить спільно з іншими так само зацікавленими людьми. Завтра цей самий студент, так само зацікавлений, візьме участь у новій колективній творчій справі, але вже в ролі виконавця. Ця технологія об'єднує ділову та міжособистісну сфери діяльності людини.

Організуючи таку діяльність на занятті, викладач повинен дотримуватися таких вимог:

- чітко формулювати пізнавальні завдання;
- завдання мають бути проблемними, спонукати студентів до активності, до творчого мислення, до пошуку нових знань і нових способів дій;
- уважно спостерігати за ходом навчальної діяльності в малих групах;
- зосередити увагу на діяльності слабких студентів;
- не створювати ніякого змагання на швидкість виконання завдань.

Функція викладача в груповій навчальній діяльності – забезпечувати студентам позицію справжнього суб'єкта навчання. Керівна роль викладача у навчальному процесі ніяким чином не зменшується. Він опосередковано керує і спрямовує роботу груп. Тому розумна вимогливість викладача повинна поєднуватися з гуманністю – не пропустити ту мить, коли студентам особливо потрібні допомога та увага. Отже, викладач має можливість більше уваги приділяти конкретній групі: послухати, як проходить опитування, з'ясувати, як консультант керує виконанням групового завдання, допомогти у разі потреби. Завдяки цьому, якщо якась із груп відчуває певні труднощі під час виконання спільного завдання, вона може розраховувати на консультацію викладача. Він ретельно вивчає записи в облікових картках консультантів, робить відповідні висновки.

У груповій навчальній діяльності викладач повинен стати невидимим диригентом, який вміє вчасно почути, помітити, виправити, підтримати кожного студента, організувати їх співпрацю.

Образна, емоційна мова педагога допоможе сформувати в студентів уміння запитувати і відповідати, поступово підготувати студентів до навчального діалогу.

Більшість авторів погоджуються з тим, що творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального. Для творчої особистості творча діяльність є життєвою потребою, а творчий стиль поведінки – найбільш характерний. Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою вважають наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання.

Проблема ВУЗу та його головне завдання – формувати цільові мотиви, що дають змогу прищеплювати навички, завдяки яким людина самостійно керуватиме своєю пізнавальною активністю. Треба, щоб студенти оволоділи цією технологією. Як показують дослідження лише у 13% студентів формуються цільові установки на виявлення нового, раніше невідомого, а в решти на механічне запам'ятовування текстів. Щоб вирішити цю проблему викладачу необхідно організувати роботу зі студентами за трьома напрямками:

1) правильно формулювати цільову настанову (відзначати, перелічувати факти, все, що підлягає засвоєнню; давати загальне уявлення про тему, яку потрібно вивчити; звертати увагу на новизну вивчаного матеріалу; приділяти увагу критиці, критичному ставленню до підручника, робити прогнозування);

2) активізувати контроль за сприйняттям (незрозуміле, суперечливе, неправильне);

3) підвищувати темп уявних операцій, звертати увагу на глибину та чіткість їх усвідомлення, на зорове уявлення фактів, вилучення головного, прогнозування прочитаного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, критичне ставлення до тексту.

Крім того, варто нагадати, що хороший результат дає дотримання викладачем принципів навчально-виховного процесу, які, в свою чергу, сприяють формуванню творчих здібностей і в студентів. Серед них можна назвати:

– принцип розвитку, який припускає врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів;

– принцип самодіяльності, що має на меті діяльний підхід, коли студенти відчують себе співучасниками навчального процесу, а ідеї викладача повністю оволодівають ними;

– принцип самоорганізації, який повинен бути добре відпрацьований викладачем.

Місце викладача на кожному етапі уроку, його діяльність можна

охарактеризувати дієсловами: навчає, спрямовує, допомагає.

Готовність викладача до творчого пошуку разом зі студентами, уміння створювати атмосферу продуктивного пізнання на занятті залежать від його обізнаності та володіння арсеналом педагогічних умінь та навичок, знання предмету, інтересу до нього. Лише на основі цього викладач може творчо використовувати навчальні та виховні прийоми, комбінувати їх, впроваджувати нові методики, виробляти нові, нестандартні прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів. Це здійснюється на основі особистісного підходу у навчанні до кожного учня, використанні можливостей предметних модулів, розвитку ініціативи і творчості, використанні нестандартних форм навчання.

Важливими для активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку творчого підходу до опрацьованих завдань є проблемні ситуації, завдання і питання, з якими вони стикаються. Тому викладач повинен сам вигадувати, раціоналізувати, бути винахідливим, щоб створити атмосферу пошуку.

А. С. Макаренко стверджував, що кожний учитель, якщо він добре підготовлений та виявляє старанність, може досягти педагогічної майстерності та проявити творчість.

Педагог, який творчо реалізує свої педагогічні здібності, розвиває й укріплює внутрішній потяг до самовдосконалення, вбачає сенс не тільки в самостійному творчому пошуку, а й в колективному, разом зі студентами.

Під час спільної праці він формує в студентів:

- культуру навчальної праці;
- реалізує принцип переконаності студентів у дієвості та необхідності знань;
- розвиває самостійність студентів як засобу їх інтелектуального розвитку;
- навчає вміння самостійно регулювати свою розумову діяльність, тобто визначити мету, виробляти стратегію дій з її реалізації, керувати процесом мислення;
- навчає таких прийомів мислення, як порівняння, узагальнення, класифікація, встановлення причинно-наслідкових зв'язків тощо;
- повною мірою використовує виховний потенціал мотивування оцінки, створює ситуацію успіху та просування учня в творчому пошуку;
- створює необхідну психологічну атмосферу підтримки та розвитку особистості.

Викладач, який формує творчу особистість, повинен бути новатором по суті своїй. Тільки тоді нові ідеї, прогресивні принципи та прийоми допомагають йому створювати нові педагогічні технології, впроваджувати різноманітні інновації в навчально-виховний процес. І тільки тоді буде перебудовано всю систему виховання і навчання у бік підвищення її ефективності.

В сучасній методиці застосовують різноманітні інноваційні технології:

Дослідницькі проекти потребують добре поміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників,

соціальної значущості, продуманості методів, зокрема експериментальних методів обробки результатів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, методології дослідження, висування гіпотез, вирішення проблеми і шляхів її вирішення.

Творчі проекти – не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності.

Ігрові проекти – учасники беруть собі визначені ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості, імітується їх соціальні і ділові стосунки, які ускладнюються вигаданими учасниками ситуаціями. Ступінь творчості учнів дуже високий, але домінуючим видом діяльності все-таки є гра.

Інформаційні проекти – спрямовані на збирання інформації про який-небудь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції у ході роботи над проектом.

Практико-орієнтовані проекти – результат діяльності учасників чітко визначено із самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проект закону). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Особливо важливими є організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів їх упровадження в практику.

Використовуючи комп'ютерні технології навчання у власній практиці, педагог повинен мати уявлення про можливості комп'ютера як засобу навчання, знати основні вимоги до навчальних програм (дидактичні, психолого-ергономічні, технічні), вміти використовувати комп'ютер у повсякденної діяльності.

Тоді в студентів з'являється стійкий інтерес до навчання і пізнавальні мотиви, формуються повноцінні потреби в самонавчанні, саморозвитку, а також уміння самовизначатися в навчальній діяльності з усвідомленням особистої відповідальності в ній, потреби в колективній праці, спрямований на отримання спільного результату; у педагога змінюється позиція – він стає носієм нового педагогічного мислення і принципів педагогіки співпраці.

Нові інформаційні технології відкривають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення усяких професійних навичок, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання.

Викладач отримує додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості студента, творчого пошуку й організації їхньої спільної роботи.

Як показує сучасна педагогічна практика, використання комп'ютера в

навчальному процесі спрямоване переважно на вирішення таких процесів.

Комп'ютер використовується як допоміжний засіб для ефективного вирішення вже існуючої системи дидактичних завдань. Змістом об'єкта засвоєння в комп'ютерній навчальній програмі цього типу є довідкова інформація, інструкції, обчислювальні операції, демонстрації тощо.

Комп'ютер, який оснащено технічними засобами мультимедіа, дозволяє використовувати дидактичні можливості відео- і аудіоінформації. Технології мультимедіа не тільки перетворили комп'ютер у повноцінного співрозмовника а й дозволити студентам, не покидаючи навчальної аудиторії, бути присутніми на лекціях видатних вчених і педагогів, стати свідками історичних подій минулого і сучасного, відвідати найвизначніші музеї і культурні центри світу, найвіддаленіші й цікаві з географічного погляду куточки Землі. Впровадження в навчальний процес гіпертекстових технологій забезпечило студентів і викладачів принципово новими можливостями роботи з довідковою інформацією. За допомогою гіпертекстових систем можна створювати перехресні посилання в текстових масивах, що полегшує пошук потрібної інформації з ключових слів. Системи гіпермедіа дозволяють пов'язати один з одним не тільки фрагменти тексту, а й графіку, звукозаписи, фотографії, мультфільми, відеокліпи тощо.

Використання, таких систем дозволяє створювати і широко тиражувати на лазерних компакт-дисках "електронні" довідники, книги, енциклопедії. Розвиток інформаційних телекомунікаційних мереж дає новий імпульс системам дистанційного навчання, забезпечує доступ до гігантських обсягів інформації, яка зберігається в різних куточках нашої планети.

Використана література:

1. Бобир О. Етикет учителя : навч.-метод. посіб. Київ : Ленвіт, 2004. 192 с.
2. Кузьмінський А. Педагогічна майстерність викладача вищої школи та її вплив на якість навчання. *Педагогічна наука: Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. 2.
3. Софій Н. З., Кузьменко В. У. Про сто один метод активного навчання. *Крок за кроком*. 2003. 116 с.
4. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. Київ : А.С.К., 2003. 192 с.

References:

1. Bobyr O. Etyket uchytelia : navch.-metod. posib. Kyiv : Lenvit., 2004. 192 s.
2. Kuzminskyi A. Pedahohichna maisternist vykladacha vyshchoi shkoly ta yii vplyv na yakist navchannia. *Pedahohichna nauka: Pedahohichna nauka : istoriia, teoriia, praktyka, tendentsii rozvytku*. 2010. 2.
3. Sofii N. Z., Kuzmenko V. U. Pro sto odynd metod aktyvnoho navchannia. *Krok za krokom*, 2003. 116 s.
4. Pometun O., Pyrozhenko L. Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia : nauk.-metod. posibn. Kyiv : A.S.K., 2003. 192 s.

MARYSCHUK O., KOLOMIYTSEVA A. Formation of creative potential personality of the teacher.

The article examines the professional individual preparation of a teacher, its creative activity and its readiness to develop its professional skills and abilities. The process of professional-pedagogical preparation has to be implemented in different directions: semantic, goal-motivational, technological. This approach provides the possibility to emphasize the most effective ways of

preparation of the professional teacher. Attention is paid to the place of the teacher's personality in the educational process, to the main ways of developing the teacher's professional activity according to the conditions of the modern educational process, and to creating such an educational and developmental environment in which the teacher's creative activity would play a major role. The need to develop the desire and need of the teacher to realize their personal and professional essence, place and purpose in the developing educational body, readiness for continuous professional self-improvement is also considered. The importance of education, which should strive for independence of thinking and invention, as well as the human mind, which develops independently in action.

Today, the main tasks of pedagogical teams of higher education institutions are the development of each student with a dominance of individual and creative abilities and the formation of a purposeful personality capable of self-regulation, anticipation, construction of their own life strategy. Based on this, the organization of the educational process is being modernized. The guideline of the content of education is work on the individual. Once the role of the student in the education system had to be based on the needs of the state. Today the accents are placed differently: we must make a person such that he can solve state tasks according to his vocation, be highly moral, spiritually developed, mobile in his development. After all, useful human activity is the result of the development of his mind, intellect, abilities.

Key words: development, essence of the future teacher, professional essence, educational and developmental space, creative activity.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-153.2022.11>

УДК 378.14.18

Монько Р. М.

СТРУКТУРА ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ В ГАЛУЗІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто структуру графічної компетентності та її вплив на ефективність підготовки майбутніх інженерів-педагогів в галузі цифрових технологій. Проаналізовано досліджуваність проблеми виділення структурних компонентів графічної компетентності, а також вказано підходи щодо визначення компонентів графічної компетентності, особливості їх формування та вплив на ефективність підготовки майбутніх інженерів-педагогів в галузі цифрових технологій.

Зазначено, що необхідність формування графічної компетентності фахівця зумовлено їх недостатньою підготовкою до професійної діяльності в умовах сучасного ринку праці і, як наслідок, повільна адаптація, недостатність сучасних професійних знань, відповідальності, винахідливості, ініціативи, творчого підходу, тобто не готовності до роботи в сучасних умовах. На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічних досліджень встановлено, що графічна компетентність, будучи складовою професійної компетентності, у своїй внутрішній структурі передбачає наявність сформованості певних компонентів, які є передумовою її формування. Тому визначено структуру графічної компетентності інженерів-педагогів в галузі цифрових технологій з таких компонентів: аксіологічний, когнітивний, праксеологічний і соціально-психологічний. Основою формування графічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у галузі цифрових технологій є практичні навички у роботі із комп'ютерною графікою, які умовно розділено на групи: